

Nizali su se borbene akcije. Svakim danom smo sticali veće borbeno iskustvo, ali to nije dovoljno, treba još da se uči. Borci prave greške i skupo to plaćamo. Ne bih to nazvao nedisciplinom, jednostavno žele da pokažu hrabrost i da se osvete četnicima. Treba više strpljenja i mudrosti u borbi. Treba nam još kvalitetnijeg naoružanja i opreme.

Uglavnom smo naoružani poluautomatskim puškama.

Iz dana u dan četa se popunjava novim borcima. Trenutno brojno stanje je oko 120 boraca. Pred samu borbenu akciju priključio nam se vod naših sugrađana, povratnika iz inostranstva. Aferim! Kada su mnogi bježali iz Bosne, oni su došli da se bore. Naoružani su kalasnjikovima i njihov dolazak nam je još više podigao borbeni moral.

Nismo zadovoljni odzivom na borbu. Treba nas biti najmanje brigada.

Mnogi se setaju slobodnim gradovima i ne pomisluju na borbu. Derneće.

Misle da će im neko drugi osloboditi Vlasenicu. Pricaju da nemaju dovoljno oružja.

Pravdaju time svoj kukavičluk. Oružja ima, kakvog takvog. Borci se mogu i mijenjati na oružju.

Svakim danom zarobljavamo sve više oružja. Fali nam i starješina. Nas komandir čete nas je napustio. Kao, ima sum na srcu. Otisao u pozadinu, tamo se ne puca.

I ovaj put nas čeka borbena akcija bez izviđanja. Nemaju vremena. Svaki trenutak je bitan, da se zaustavi četnička ofanziva. Možda, već za pola sata bude kasno. Treba ih otjerati u majevička brda. Treba im još jednom pokazati da je prošlo vrijeme njihovog zauzimanja gradova i sela bez ispaljenog metka. Pred njima su sinovi Bosne, spremni da poginu za nju i za svoj narod.

Dolaskom u Tojsice, prisjetih se posljednje odigrane utakmice na obližnjem stadionu. Bilo je neriješeno 2:2. Odigrao sam sjajno tu utakmicu.

Sada su druga vremena. Ratna. Biju se druge bitke. Utakmica u kojoj se gine za opstanak Bosne.

Ovo je utakmica života. Moramo pobijediti.

Kikaci!

Stigli smo u ovo selo pjehe. U blizini je Tojsica. Čeka nas vodić u selu i nekoliko mjestana. Vodić se predstavi. Obučeni su u odijelo Civilne zaštite. Osmotrih ga dobro. Čini mi se da je neka dobričina. Povjerljiv mi je. Pripazicu na njega. Desavalo nam se da nas vodić dovede blizu neprijateljske linije i nestane. Za svaki slučaj mu je priprejeno, da i ne pomisli bježati.

Obučeni smo u odijela bivše JNA. Isarali smo ih bojama. Ispisali smo na sljemovima i uniformama TO (teritorijalna odbrana).

Maskirne uniforme imaju naši borci, pristigli iz vana.

Pokret!

Vodić nas vodi oprezno. Na putu tabla sa natpisom: "Pazi snajper!" Vodić mi pokazuje rukom, pravac odakle gađa snajperista. Provukosmo se bez problema. Stigli smo do mjesta gdje se treba rasporediti u strijelce i neopazeno se privući neprijatelju. Pokušaćemo ih iznenaditi.

Krećemo se lagano kroz sumu. Uspon je. Privlačimo se neprijatelju od drveta do drveta.

Livada! Povelika je. Kako dalje? Zastoj! Ako obidjemo livadu, lijeva i desna strana se neće vidjeti.

Izgubićemo liniju ravnjanja i rasućemo se po sumi.

Odlučih da idem livadom. Strane neka se ravnjaju prema meni. Odvracaju me od mog plana.

Opasno je. Mogu me četnici pogoditi. Preveliki je otvoreni prostor. Još ne znamo, koliko su četnici daleko od nas. Ne vidim vodića. Ne odustajem. Bolje je da pogode mene, nego da jedinica zapadne

u veci belaj.

Braco ce sa mnom. Odvracam ga. Ne odustaje. Njegov odgovor je jasan:

- Ako treba da se gine, ginemo zajedno!

- Dobro!

Idemo preko livade. Strane se ravnaju prema nama. Livadu smo presli neopazeni od neprijatelja. Ispred nas je suma i neprijateljska linija.

Kratak odmor.

Treba se privuci i vidjeti gdje su cetnici i izvršiti posljednju pripremu za napad. Odnekud se pojavi Menso. Nisam ga vidio dva dana. Bio je u Tuzli. Dosao je pred sami polazak u napad. Cuo sam da se cudno ponasa. Obrijao je glavu na

nulu. Na glavi mu crveni kacket. Uvijek je bio nasmijan i raspolozen za salu.

Ovaj puta ne. I meni je izgledao neobicno. Kaharli je. Sjedosmo. Kao po komandi vadimo cigarete iz djepova. Da iscejfimo po jednu prije napada. Menso nas nudi cigaretama. Neko mu je dao kutiju plavog besta. Odbijamo! Ne! Navaljuje... Neckamo se... Na kraju uzemosmo po cigaretu.

Niko nista ne govori. Samo odhukujemo dimove cigarete. Pucnjava. Sta bi?

Da li nas je neprijatelj otkrio? Skocismo na noge i krenusmo naprijed. Ispred nas je nekoliko nasih boraca. Obavijestise nas da su djeca krenula naprijed. Zasto? Nije izdata naredba za napad. Opet brzopletost u akciji. Nisu poslusali naredbu. Moramo i mi naprijed. Puca se na sve strane. Menso nije pored mene. Dodjosmo do ivice sume.

Ispred nas stara je kuca. Neprijateljska linija.

Zalegosmo za tresnju u medji i pocemosmo pucati. Prekid vatre. Ne vidimo vise neprijatelja.

Poskidasmo ranceve sa ledja i polozismo na ledinu. Dali su nam mnogo konzervi. Kao da je Komandant mislio da ce mo logorovati ovdje. Smetaju nam. Moj jaran izvadi jedinu cigaretu iz dzepa. Po pola ce mo. Dim on, dim ja. Iza ledja neko ispali metak izmedju nas. Nestade zrno u zemlji. Povikah:

- Heeeeeeej, ne pucajte na nas budale. - Hocete da nas pobijete!

Niko ne odgovara, a i ne vidimo nikoga.

Prilazi nam Djigara. Place.

- Pogide Menso!

- Sta bolan??? - Kako??? - Sta??? - Gdje???

- Pogodio ga snajperista iza hrasta.

Napokon upitah:

- Gdje je?

- Eno ga lezi na putu. - Ne smijemo da mu pridjemo.

Krenuh da vidim gdje je. Djigara me dovede do sumskog puta. Ne vidim Mensu. Pridjoh jos blize, zaklonjen zbnjem. Konacno ga ugledah. Lezi na ledjima. Ispod glave mu ranac. Kao da spava.

Osmotrih pazljivo okolinu. Ne vidim

nista sumnjivo. Moram ga izvuci. Privlacim se polahko. Pored njega sam.

Primijetih zgrusani mlaz krvi iz usta. Slila se krv od ivice usta preko obraza.

Pogodjen je u usta. Cijelo vrijeme bacam pogled prema hrastu. Opipavanjem pulsa uvjerih se da je mrtav. Sad mi je jasno, zasto se onako cudno ponasao. Kazu da Sehidi sanjaju ili predosjete svoju smrt.

Pridje mi jos nekoliko boraca. Naredih da ga izvuku dublje u sumu, odakle smo dosli. Ponijecemo ga pri povratku. Tako i uradise.

Iz bunila me prenu zvuk nekog vozila. Ne znam ni sam zasto, krenuh u pravcu zvuka. Rekao bih da je neko oklopno vozilo. Nije tenk. Ispred, mene je veliki hrast. Oko njega je povisoko zbunje. Vozilo stade iza hrasta. Cujem glasove. Neko govori nisandziji da puca u pravcu tresnje. Tu sam bio prije nego sto sam posao izvlaciti Mensu. Silovita paljba. Cijepa tresnju. Ore medju oko tresnje. Praga!!! Haman, nejma goreg oruzja za pjesadiju. Od njene paljbe se covjek zaledi. U pusci imam par metaka. U rezervi imam jos desetak metaka.

Imam i kasikaru. Da je bacim? Mahinalno se okrenuh. Vidim nekoliko saboraca 50-ak metara iza mene. Jedan je sa rucnim bacacem. Pokazujem rukom da mi ga donese. Nece! Boji se. Da li da bacim bombu prema neprijatelju. Mogu je baciti napamet. Niti ja vidim cetnike, niti oni mene. Nejmam vise kad razmisljati. Raspalise po meni sa svih strana. Razbih se od zemlju, zalijezuci. Ne ispustam pusku. Jos jedan saborac uradi isto. Bio je posao prema meni.

Uspio je izgovoriti: "Majko moja!" Zovnuh komandira voda, imenom i povikah da ne pucaju na mene. Po automatskoj paljbi sam znao ko puca na mene, sa nase strane. Zapucase opet. Kasnije mi je rekao da je cuo da ga zovem, ali je mislio da ga zove cetnik.
- Jah, znaju cetnici tvoje ime. - Mozda znaju i moje!

Dopuzah nekako do puta gdje je Menso pogodjen. Zaklonih se za medju. Onaj sa pragom puca ne sve strane. Opet je okrenuo cijev u mom pravcu. Pogadja tanko drvece iznad moje glave. Kako koji metak pogodi u drvo, raspadne se u hiljadu gelercica. Cijepa drvece. Kisa gelera pada oko mene. Neko jauknu. Meho! Pogodilo ga. Lice mu se ne vidi od krvi. Stoji. Pritrca mu nas vodica. Obori ga na zemlju. Nisam progrijesio u procjeni naseg vodica.

Pridjoh da mu pomognem da previje Mehu. Opet jauk. Moj amidza. Baci se sa medje na put. Razbi se od zemlju. Vice:

- Majko moja, pogodise me!

Pridjoh da mu pomognem. Jakna mu sva izresetana. Pucnjava ne jenjava.

Koliko taj ima municije? Svlacim amidzu pod put. Ispod puta je bolji zaklon.

Veca je nizbrdica. Ne vidim krv po amidzinoj odjeci.

- Gdje si ranjen?

- Ne znam! - Nesto me przi po citavom tijelu.

- To su sitni geleri. - Mozes li ustati?

- Mogu!

Podize se na noge i sjuri se niz padinu kao srndac. Gledam za njim. Skace jer ga prze geleri.

Zavukli su mu se u odjecu.

Povlacenje!

- Gdje ste ostavili Mensu?

- Tu je negdje u zbunju!

Ne mogu da ga nadju. Moramo se povlaciti. Necu da rizikujem da jos neko pogine ili bude ranjen.

Skupismo se na makadamskom putu, odakle smo se razvili u strijelce i krenuli u napad.

Prebrojavanje!

- Ko fali?

- Menso!

- Ko jos?

Cujem nekoga da kaze: - Fadil!

- Fali li jos neko?

Neko placnim glasom govori: -Mulje, Dino i Rifet!

- Fali li jos neko?

Tisina. Shvatih da su ostali tu. Valjda su tu.

Valja nam nazad. Moramo traziti nase nestale saborce. Blizu smo neprijateljske linije. Cujemo glasove neprijatelja. Mnogo glasova. Ne bi bilo pametno ponovo napasti. Po glasovima bih rekao da im je stiglo pojacanje.

Ne vidimo nikoga od nasih nestalih. Traze opet Mensu. Ne mogu da ga nadju. Vracamo se bez Mense, Fadila, Muljeta, Rifeta i Dine.

Sjedimo na skolskom igralistu u Raincima. Slusam pricu drugih. Prepicavaju dogadjaje iz akcije. Pricaju gdje je i ko posljednji put vidio nase nestale saborce. Kazu da su Mulje, Dino i Rifet, prvi napali cetnike. Zadnji put su vidjeni kod stare kuce, kod koje sam i ja bio. Bili su tu prije mene. Ja sam bio 50 metara ispred kuce. Da se nisu bili zavukli u kucu? Zasto mi se nisu javili? Mozda su bili tesko ranjeni? Da li su iskrvarili u kuci? Da nisu bili pogodjeni, morali bi me vidjeti. Da su bili negdje oko kuce, morao bih ih vidjeti. Ne znam!!! Nista ne znam!!!

Kazu da je Fadil zadnji put vidjen kod pomenute tresnje. Plakao je. Cuo je za Mensu. Bili su dobri prijatelji i prije rata.

Jos jedna ne prospavana noc. Razmisljam o svojim nestalim saborcima. Ko zna koliko puta sam mislima presao proteklu borbenu akciju. Gdje li su? Sta je bilo sa njima? Da ih nisu zive pohvatali? Ako jesu, tesko njima.

Znam samo da je Menso sigurno poginuo.

Nekoliko nas sjedi pored kamiona. Komandant nam dao slobodan dan. Mozemo ici u posjetu porodicama.

Ma kakva posjeta? Nejma posjete. Trazim od komandanta vozilo. Idemo traziti nasu nestalu bracu. Nejma problema. Nas Komandant Mirso daje vozilo.

Gledao me je suznih ociju i sa divljenjem. Koliko samo volim naseg Mirsu.

Kao da mi je brat rodjeni.

- Ko ide sa mnom?

Prave se nevjesti. Kao razmisljaju o necemu. Svi su kao zaokupljeni necim. Ni mukaet. Razljutih se. Kako sam bio ljut. Plakao sam i psovao. Zar ima ista prece od trazenja nase brace. Mnogima ima. Mozda im je prece zavuci se zeni medju noge. Bio sam spreman da pucam. Ne shvatam ja to.

Zasto sam ja drugaciji od mnogih. Zasto ja jednostavno ne uzmem ranac i krenem djeci i zeni u Tuzlu.

Volim i ja svoju djecu i zenu. I meni treba zena. Sve to moze pricekati. Zasto?

Ne znam! Takav sam. Takvog me Bog stvorio. To sam samo ja. Takav, kakav

sam. Pored mene stoje momci koji su sakrili Mensu. Djeca su jos. Oni ce ici.

Ne treba ih tjerati. Zajedno sa mnom ide nas 13. Samo 13 od 120. Samo nama 13-ci nejma nista prece od trazenje nase brace.

Uzeli smo najbolje naoruzanje, bombe i dosta municije.

Ponovo u Kikacima!

Nadjosmo u selu nekoliko mjestana. Rekosmo ko smo i zasto smo tu.

Znaju sve o nama. Zovnuce i naseg vodica da ide sa nama. Dosao je odmah. Gledaju nas sazaljivo. Sto li? Sami pocese pricati. Slusali su sinoc strasne jauke. Nekoga su gore mucili. Bilo je strasno slusati. Plakali su i slusali. I sada su im oci pune suza. I nama su.

- Ako, su to vasi sumnjamo da ce te ih zive naci.

- Nasi su. - Nejma ko drugi biti.

Muka mi je. Smalaksah. Srusio bih se na zemlju i zaplakao od jada. Samo mi treba mi da se isplacem kao dijete. Presabrah se brzo. Nisam tu da placem.

Allahimanet! Idemo mi gore!

Prisuljasmo se cetnickoj liniji. Cujemo glasove. Lato i ja smo naprijed. Naoruzani smo PM M72 mm. Pazimo na cetnicku liniju. Moj zet i ja. Dvojica neustrasivih bosanskih Gazija. Ostali pretrazuju teren.

Razmisljam da krenemo u napad. Sigurno bi ih iznenadili. Znoje mi se dlanovi. Ide mi se naprijed. Vuca me nesto. Samo sto nisam zakoracio.

Primijetio Lato sta mi je na umu. Odvraca me. Sad mi je jos vise zao sto i ostali ne krenuse. Cetnici su opusteni. Ne ocekuju napad. Slusam ih i sve vise zelim da se sjurim na njih. Da smo krenuli svi, pobili bi cete kao miseve.

Javise da su nasli Mensu. Ostalih nejma.

Nisam, ni ocekiavao da ce mo ih naci, ispred cetnicke linije. Oni moraju biti iz njihove linije.

Nosimo Mensu u satorskom krilu. Tezak je. Nije se nimalo promijenio.

Kao da je u dubokom snu. Makar smo njega nasli, da mu se klanja Dzenaza.

O Fadilu, Dini, Muljetu i Rifetu ne znamo nista. Redovno dostavljamo Sehidske pakete njihovim porodicama. Svaki susret je bolan. Oci pune suza i neizostavno pitanje:

- Znate li nesto o mom sinu?

Nikada im nismo govorili o onome sto su nam ispricali mjestani Kikaca.

Zasto im jos vise otezavati bol.

Prolaze dani, mjeseci i godine. Nikakvih vijesti o nasoj nestaloj braci. Davno smo ih oplakali, ali zaboravili, sigurno nismo.

Ne zna koliko je tacno, vremena proslo od tog nesretnog maja, kada sam cuo da moj jaran Esko, lezi, ranjen u bolnici na Gradini. Idem da ga posjetim.

Ranjenici leze po hodnicima bolnice. Nejma vise mjesta po sobama. Sve mirise na krv. Osjetljiv sam na ovakve situacije. Rastuzim se. Idem, a ne znam kuda.

Zovnu me neko po imenu. Okrenuh se. Ne vidim nikoga poznatog.

- Tu sam Semso. - Zar me ne vidis?

Moj jaran Esko. Prosao sam pored njega. Drago mi je sto ga vidim zivog.

Preletih pogledom po njemu. Primijetio je.

- Nisam tesko ranjen!

- Pricaj mi o logoru Batkovic.

- Kako si oslobodjen?

- Brali smo sljive, kada su napali nasi.

- Bila je strasna pucnjava. - Rastjerali su cetnike k'o lesinare. -

Lezao sam na zemlji. - Neko mi je nazvao Selam. ? Podigao, sam glavu sa zemlje i ugledao borca

sa zelenom beretkom na glavi. - Na beretci su se sijali polumjesec i zvijezda. - Sunce me ogrijalo kada sam ga vidio.
- Ko vas je oslobodio?
- Lavovi? iz Teocaka.
- Kako si ranjen?
- Izvlacio sam top sa borcima. - Pala je granata blizu nas i pogodio me geler.

Prica dalje o vlasenicanima koji su u logoru Batkovic.

- Najvise muce Bjeleta i Fadila.
- Je li Bjele oslobodjen?
- Nije!
- Cekaj malo. - Koji Fadil?
- Alihodzic.
- Moj, komsija Fadil?
- Ja! - Ismetov sin.
- Ma nemoguce. - Otkud on tamo? - Zar je on ziv? - Aman! Esko mi smo njega davno oplakali.
- Zovu ga Praga.

- Neki nas borac iz Tuzle, slagao na njega da je bio nisandzija na pragi.
- Ama, kakva praga, nismo je ni imali tada.

Obradovan sto vidjoh jarana zivog i sto saznah da je Fadil ziv, krenuh da prenesem radosnu vijest dalje.

Proslo je mnogo vremena, od kada sam cuo da je Fadil ziv. Ne znam koliko je vremena proslo, kada sam cuo da je razmijenjen. Trazili smo jedan drugoga i nikako da se sretnemo.

Dosao vakat i da se sretnemo. Suze radosnice i bratski zagrljaj. Komsije smo. Zajedno smo pobjegli iz Vlasenice. Ratni drugovi smo. Braca po oruzju.

Prica fadil o dunjaluckim Dzehenemskim mukama koje je prosao.

- Gdje te zarobise cetnici? - Nije mi nikako jasno. - Pricaj mi to.
- Kada sam cuo da je Menso poginuo, poceo sam plakati i krenuo sam da ga trazim.

- Prolazio sam ispod jednog drveta, kada se neko bacio na mene. - Bila su trojica. - Zatvorili su mi rukom usta da ne vicem.

- Je li to bilo blizu one tresnje, gdje sam i ja bio?

- Jeste!

- Pa onda su nam cetnici bili iza ledja na drvetu.

- Jesu!

- Sad mi je jasno ko je pucao na mene i na Pujdu.

- Znas li sta o Muljetu, Dini i Rifetu?

- Ne znam. - Nisam ih nigdje vidio.

- Sta je bilo dalje?

- Odveli su me na Divic. - U Vidikovcu me je ispitivao lemi i ??? (ime drugog cetnika sam zaboravio)

- Pricaj dalje.

- Lemi mi je pustio kasetu. - Snimio nas je neko u autobusu, kada smo se vozili iz Zivinica za Tuzlu. - Prepoznao sam i tvoj glas.

- Jedino nas je mogao snimiti, onaj covjek sto je stajao kod prednjih vrata. - Imao je torbak preko

ramena.

- Moguce je. - Nije imao ko drugi.

Ne zelim ni da mislim, da je to uradio neko od nas.

Kako je razmijenjen Fadil?

U svoj toj nesreci koja ga je zadesila, Fadilu se napokon i sreca osmjehnula. Vrsena je razmjena zarobljenika u rejonu Brckog. Razmjenu je vrsio nas, legendarni Komandant Mirsad Fidahic. Kada je vidio Fadilovo ime na spisku, trazio je njega. Dovedli su Fadila Alihodzica. Jeste Fadil, ali ne onaj kojega Mirso trazi. Na njegovo insistiranje su doveli drugoga Fadila. To je taj Fadil. Da je neko drugi bio na razmjeni, umjesto Mirse, ko zna bi li Fadil ikada bio razmijenjen i da li bi prezivio rat.

Zavrpio se rat. O Muljetu, Dini i Rifetu nikakvih vijesti.

Lato je odveo komisiju na mjesto zlocina. Nadjene su kosti nasih saboraca. Vezani su za drvo, bodljikavom zicom. Okolo kostiju, zgariste. Ostaci paljene plastike. Preselili su u teskim mukama. Zive su ih cetnici spalili. Prokleti bili!

Neka mi niko ne govori o sputavanju mrznje. Ne pricajte mi o suzivotu!

Ja, hocu da mrzim! Ja, imam i previse razloga da mrzim. Osveta!

O, osvete mi pricajte. Ja, hocu da se svetim! Ja, imam i previse razloga da se svetim. Tosam ja! Ni, ne pokusavajte me mijenjati! Necete uspjeti! Ja, hocu da ostanem, ovakav, kakav jesam! Da! To sam ja!

PLBiH.ORG

